

Republicisztika

„A sajtó képviselői... emlékeztették Kulin arra, hogy tíz évvel ezelőtt hasonló módon távolították el őt a Mozgó Világ éléről. Kulin szerint azonban a két eset között nincs hasonlóság, mivel az ő kirúgása egyértelműen politikai döntés volt, mégpedig az MSZMP legfelsőbb szintjéről származott. Most viszont egy független szervezet alelnöke hozott saját hatáskörében döntést, amibe sem az MDF-nek, sem pedig a kormánynak nincs lehetősége beleszólni, mert bár a kormány a munkáltatója Csúcsnak, azonban a kinevezési törvény értelmében csak fölmentését vagy visszahívását kezdeményezheti.” Mindezt azért bátorodom idézni a Népszava 1994. március 4-ei számából, mert emlékeztet valamire, de ahhoz, hogy eljussak a következtetésig, közre kell adnom néhány emlékemet, ízlésemről és szokásomtól eltérően néven nevezve egyeseket.

Írtam, hogy 1982-ben (késő ősszel) elég meggondolatlanul (magánéleti válság következtében is) arra az ultima ratióra vetemedtem, hogy belépjek az azóta „elátkozott légióba”. Meg kell jegyeznem, volt némi szegényérzetem, amin csak az enyhített, hogy igen sok kiválóságot ismertem meg az élcsapatban, s ez nem tréfa, mert mai kiválóságaink nem kis hányadát „sorainkban” leltem, tehát okkal reméltem, hogy sikerülhet „belülről” lebontani a hazugságok falait (ez tulajdonképpen 1989-re meg is történt). A sok kiválóság egyike Kulin Ferenc volt, kit régről ismertem s tiszteltem Kölcsey-kutatásaiért, megfontolt, toleráns magatartásáért. Meg kell azt is jegyezni, hogy vélhetően helyettem vállalta az idézetben is említett mártíriumot, ugyanis a Veress Miklós (igen kiváló költő és szintén

eszmétárs) által főszerkesztett, de hamar problematikusá lett Mozgó Világ című folyóirat vezetését egy huszonnégy órás gondolkodási idővel — amit én kértem — Maróthy László, a folyóiratot kiadó (tehát arra pénzt adó) KISZ KB akkori első titkára nekem kínálta „átvételre”, én azonban nemet mondtam két okból: 1) nem értek a folyóirat-szerkesztéshez (akkor még valóban nem értettem); 2) fölülről nem ülök be semmilyen műhelybe (akkor sem, ha az a műhely eladdig engem is munkatársának tekintett). Így lett helyettesként s hozzám képest veterán párttagként főszerkesztő Kulin — a leváltását követő botrányokról Reményi József Tamás, Siklósi Norbert és P. Szűcs Júlia beszélhet autentikusan.

Ha bárki azt tételezné föl, hogy azonosítok két merőben különböző élet- és léthelyzetet csúsztatásosan, téved. (Erre vonatkozóan **Eörsi István** igen megfontolandó írása ad példát Hajdú János kapcsán — Népszabadság, 1994. március 5.) Emiatt nem részletezem 1966-os Tiszatáj-botrányos meghurcoltatásomat, ifjonti meggondolatlanságom többeket fegyelmivel érintő következményeit. (Erről dokumentáltan írt a már néhai Mocsár Gábor életrajzában harmadik, máig kiadatlan kötetében.) És nem sorolom egyéb „sérlemmeimet” sem, mert a puha diktatúrás politikai fortély talán éppen ezekre alapozva „épített be”, no nem a III/III-asok közé, hanem a KIRAKATBA.

S itt érkezzük el a lényeghez a rádió kapcsán. Egyetlen kérdést tartok fontosnak: lehet-e MINŐSÉGI különbséget tenni honunkban 1984 és 1994 között? Mert ezen áll vagy bukik minden, szerintem. 1984-ben éppen egy újra „beerősödő” puha diktatúra volt,

tudtuk mindannyian a játékszabályokat, ismertük a korlátokat. Ez is magyarázza, hogy politikai okok miatt leváltott főszerkesztők általában tudomásul vették leváltásukat, de nem léptek ki a pártból (furcsának hat ma: az írók pártaktívája igen sok meghurcolt és megfegyelmezett alkotót tömörített). Miként az is egyértelmű, hogy egy leváltott — kirúgott — vezetőről az illetékes felső szintű párt fórumon döntöttek, de a felmondólevelet nem onnan kézbesítették; hanem a munkáltatótól, mivel diktatúra ide vagy oda, a jogi látásra muszáj volt adni. Ezt a történetet tehát ismerjük. De mi van 1994-ben, négy dicső esztendővel a rendszerváltás után? Amennyiben lényegileg minden ugyanúgy van, akkor nincs min csodálkozni, s Kulinnak igaza van (aki leváltása után még párttag maradt). Akkor marad a régi módszer: fondorlatosan ki tartani, akinek adatik, menteni műhelyt (ahogy a Mozgó Világot és a Tiszatáját is menteni igyekeztek árulónak bélyegzetek) s amelyek, lám, máig megmaradtak, s vélhetően jó hogy megmaradtak. Ellenben ha az a meggyőződésünk, hogy 1989—90-ben azért mégis történt valami lényeges, tudniillik hogy annak, ami addig volt, vége egyszer s mindenkorra, mert több párt, meg demokrácia, meg szabadság... nos, akkor mintha más lenne a válasz a kérdésre. Kedves rádiósok, elbocsátottak és el nem bocsátottak (ez utóbbiak között nyilván vannak türkek és támogatók), csupán erre a kérdésre kell válaszolnotok, hogy nyugodt legyen a lelkiismeretek: 1984-et vagy 1994-et írunk? És Illyés ominózus versét érdemes újra elolvasnotok.